

*Mărturisirea lui Dositei,
Patriarhul Ierusalimului (1672)*

*Mărturisirea lui Chiril Lucaris,
Patriarhul Constantinopolului
(1629)*

*Răspunsul patriarhilor răsăriteni
către non-jurați (1723)*

Traducere din limba greacă veche și note de
VASILE LOICHIȚĂ

Ediție îngrijită, cuvânt înainte și note de
DRAGOȘ DÂSCĂ

Colecția *Apologetica*

Seria *Izvoare*

2

Carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2019

Cuprins

Cuvânt înainte (Dragoș Dâscă)	7
<i>Mărturisirea lui Dositei, Patriarhul Ierusalimului (1672) – o respingere a Mărturisirii atribuite lui Chiril Lucaris, Patriarhul Constantinopolului (1629)</i>	21
<i>Răspunsul patriarhilor răsăriteni către non-jurați (1723)</i>	81
Anexe	119
I. Mărturisirea lui Dositei, Patriarhul Ierusalimului (1672) – text grec	121
II. Omagiu biografic: Vasile Loichiță	159
Bibliografie	165
Indici	171

Cuvânt înainte

*Și toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu
și tot gândul îl robim spre ascultarea lui Hristos,
și gata suntem să pedepsim toată neascultarea.
(II Corinteni 10, 5-6)*

Biserica Ortodoxă din zilele noastre reprezintă comunitatea de creștini care se identifică cu Biserica din primul mileniu – Biserica celor șapte Sinoade ecumenice – și păstrează „credința, etosul, cultul, succesiunea, comuniunea, structura vizibilă și continuitatea canonică istorică cu Biserica întemeiată de Iisus Hristos și Apostolii Săi”¹. Din punct de vedere administrativ, ea cuprinde mai multe jurisdicții în numeroase țări, structuri pe care le numim Biserici locale, aflate în comuniune sacramentală și canonică una cu cealaltă. De-a lungul timpului, au apărut mai multe erezii și abateri de la dogma de credință stabilită de Apostoli și explicată de Sfinții Părinți. Pentru clarificări dogmatice și canonice a fost nevoie de convocarea unor sinoade locale și a șapte Sinoade Ecumenice.

Îndepărtarea Bisericii Romei de rânduiala liturgică și teologia dogmatică a Sfintei Tradiții și adoptarea unor dogme nescripturistice și nefundamentate pe consensul Sfinților Părinți, precum *Filioque* și Imaculata concepție, a pus Biserica Ortodoxă Catholică [Universală] într-o situație neașteptată:

¹ Stanley Harakas, „Creeds and Confession in the Orthodox Church”, în *Journal of Ecumenical Studies*, vol. 7, nr. 4, 1970, p. 722.

diviziunea Apusului de Răsărit². Așa cum spune John Meyendorff: „Noțiunea de catolicitate a Bisericii implică faptul că orice divizare între mădularele Trupului înseamnă totodată o separare a lui Hristos...”³. Întreruperea oficială a comuniunii și schisma dintre Roma și celelalte Patriarhii au fost consacrate în 1054, prin scrisoarea cardinalului Humbert lăsată pe altarul Bisericii „Sfânta Sofia”. Până atunci Biserica fusese guvernată de cinci patriarhi autonomi, sistem aprobat de Sinoadele Ecumenice. „Schisma cu Biserica romană nu a redus, în teorie, pentarhia la o tetrarhie. Locul Romei din acel moment a fost și este încă vacant până când episcopul său abandonează greșelile predecesorilor.”⁴ În Enciclica Sfântului Marcu al Efesului (un fost elev al filosofului erudit Gheorghe Ghemistos Plethon⁵), scrisă împotriva impunerii de către Împăratul Ioan

² Pentru o enumerare a noilor învățături și schimbări de dogmă și cult în creștinismul roman, dar și o critică a anumitor erori de percepție ale teologilor bizantini, vezi Tia M. Kolbaba, *The Byzantine Lists. Errors of the Latins*, University of Illinois Press, Urbana and Chicago, 2000. Pentru un istoric al îndepărtării Romei de credința apostolică și patristică și reacția Bisericii Ortodoxe față de această cădere în schismă și erezie, vezi: Henry Chadwick, *Răsăritul și Apusul: O istorie a scindării creștinătății. Din epoca apostolică până la Sinodul de la Florența*, traducere de Irina-Monica Bazon, ediție îngrijită de Dragoș Mîrșanu, colecția *Historia Christiana*, Editura Doxologia, Iași, 2017; Aristides Papadakis (în colaboration with John Meyendorff), *The Christian East and the Rise of the Papacy. The Church AD 1071-1453*, St Vladimir's Seminary Press, Crestwood, New-York, 1994; Michael Whelton, *Two Paths: Papal Monarchy – Collegial Tradition, Rome's Claims of Papal Supremacy in the Light of Orthodox Christian Teaching*, Regina Orthodox Press, 1994.

³ John Meyendorff, *Ortodoxie și catolicitate*, traducere de Călin Popescu, Editura Sophia, București, 2003, p. 156.

⁴ Steven Runciman, *Marea Biserică în captivitate. Un studiu referitor la Patriarhia Constantinopolului din perioada premergătoare cuceririi turcești până la Marele Război de Independență*, traducere de Mihai-Silviu Chirilă, Editura Sophia, București, 2013, p. 34.

⁵ Hans-Georg Beck, *Istoria Bisericii Ortodoxe din Imperiul Bizantin*, traducere și studiu introductiv de Vasile Adrian Carabă, col. *Byzantium*, Editura Nemira, București, 2012, p. 521. Plethon este considerat de Steven Runciman „poate cel mai original gânditor pe care Bizanțul l-a produs”, în S. Runciman, *Marea Biserică în captivitate*, p. 136.

**MĂRTURISIREA LUI DOSITEI,
PATRIARHUL IERUSALIMULUI (1672)**

**o respingere a *Mărturisirii* atribuite lui
Chiril Lucaris,
Patriarhul Constantinopolului (1629)**

Mărturisirea lui Dositei

MD Dositei, din mila lui Dumnezeu patriarh al Ierusalimului, tuturor celor ce întreabă și doresc a ști despre credința și religia grecilor sau a Bisericii de Răsărit, cum adică cugetă ea despre credința ortodoxă, în numele tuturor creștinilor supuși tronului nostru apostolesc și al tuturor ortodocșilor peregrini ce vin cu evlavie la această sfântă și mare cetate a Ierusalimului – cu care Biserica cea catholică* este una în tot ce privește credința –, le prezintă această scurtă mărturisire spre mărturie înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, cu conștiință sinceră și fără nici un fel de prefăcătorie¹.

ML Mărturisirea lui Lucaris

Mărturisirea răsăriteană a credinței creștinești.

În numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt.

Chiril, patriarhul Constantinopolului, face, în numele tuturor creștinilor în general, această scurtă mărturisire pentru aceia care se interesau și-l întrebau asupra credinței și asupra cultului grecilor sau a Bisericii Răsăritene, cum adică crede ea despre credința ortodoxă – și va mărturisi în fața lui Dumnezeu și a oamenilor lămurit și fără nici un fel de prefăcătorie.

* În acest document, termenul „Biserica catholică” se referă la Biserica Ortodoxă (catholic = sobornicesc). [n.ed.]

¹ Acest titlu lipsește din ediția București (1690) îngrijită și publicată de Antim Ivireanul cu revenirile și corectările făcute *Mărturisirii* sale de Dositei însuși, mai ales la decretul al XVIII-lea. Acest titlu se află în fruntea textului *Mărturisirii* publicate de E.I. Kimmel, *Monumenta Fidei Ecclesiae Orientalis*, Jenae, 1843, p. 485; apoi la I. Aymon, *Monuments authentiques, à la Haye*, 1708, p. 367; la I.E. Mesoloras, *Simbolurile Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, Atena, 1893, p. 103; la Episcopul Melchisedec, *Biserica Ortodoxă în luptă cu protestantismul*, Analele Acad. Rom., Ser. II. Tom. XII, 1889-1890, p. 92 [în curs de publicare la Editura Doxologia, în cadrul colecției *Apologetica*, seria *Izvoare*; n.ed.] și la I. Mihălcescu, *Thisavros tis Orthodoxias*, Leipzig, 1904, p. 160.

MD Decretul 4

Credem că Dumnezeu Cel în trei Ipostasuri, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, este creatorul tuturor celor văzute și nevăzute. Prin cele nevăzute (înțelegem) puterile îngerești, sufelele cele cugetătoare și demonii, deși Dumnezeu nu i-a creat astfel pe demoni, precum au devenit ei înșiși mai târziu prin propria lor voință; prin cele văzute, cerul și cele de sub cer. Deoarece însăși prin firea Sa Creatorul este bun, adică a făcut toate foarte bune din câte a făcut, nu poate să fie creatorul răului. Iar de este ceva rău, adică greșit, care este contrar voinței divine, aceasta este în om sau în demon – căci în general nu admitem rău în fire –, ci acela aparține omului sau diavolului. Este deci regulă (κανών) adevărată și de nerăsturnat că Dumnezeu nu este în niciun chip creatorul răului, și în general nici nu s-ar putea atribui lui Dumnezeu după dreapta judecată (așa ceva).

ML Capitolul IV

Credem că Dumnezeu în trei Ipostasuri, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, este creatorul tuturor fapturilor văzute și nevăzute. Și pe cele nevăzute le numim puteri îngerești, iar pe cele văzute le numim cer și cele de sub cer. Deoarece Creatorul este din fire bun, El le-a făcut toate câte le-a creat bune, și nu se poate ca El să fie autorul vreunui rău. Iar dacă este ceva rău în natură, aceasta este fapta diavolului sau a omului. Căci este (o) normă adevărată și sigură că în nici un fel Dumnezeu nu poate să fie autorul unui rău, și nici nu poate cineva cu drept cuvânt să-I atribuie așa ceva.

MD Decretul 5

Credem că toate ființele, văzute sau nevăzute, sunt guvernate de pronia divină; iar cele rele, întrucât sunt rele, le știe dinainte Dumnezeu și le rabdă, dar nu este și proniatorul lor, fiindcă nu este nici Creatorul lor. Iar cele întâmplare uneori sunt îndreptate înspre bine de suprema Lui bunătate, fără ca să acționeze, ci îndreptând numai spre ceva mai bun, după cât este posibil pentru aceștia. Datori suntem a adora, iar nu a cerceta pronia divină în judecățile ei necuprinse și peste tot tănuite. Oricum, cele predate nouă de Sfânta Scriptură despre ea, ca unele ce contribuie la viața veșnică, trebuie să le cercetăm cu înțelepciune și să le interpretăm fără îndoială în conformitate cu cele dintâi noțiuni despre Dumnezeu.

ML Capitolul V

Credem că toate sunt conduse de providența lui Dumnezeu, pe care trebuie s-o venerăm, însă nu s-o cercetăm, fiind deasupra înțelegerii noastre, și nici nu putem prin propria noastră putere să ajungem în mod sigur la pătrunderea înțeleșurilor ei. De aceea credem în această privință că se cuvine mai curând să păstrăm tăcere în umilință, decât să vorbim prea mult fără nici un fel de edificare.